

Η ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ

Que sert d'avoir quitté les autres et les bois de s'être réunis sous de communs lois, de vivre rassemblés dans l'enceinte des villes, dès que ces mêmes lois deviennent inutiles ?

Demahis « L'honnête homme », acte IV.

ΜΕΤΑΞΥ τῶν πραγμάτων ἅτινα κατασχύνουσι τὸν ἄνθρωπον καταβιβάζοντα αὐτὸν πολλὰς βαθμίδας κατωτέρω τῆς ἰδέας τὴν ὁποίαν ἐπαιρεται ἔχων περὶ ἑαυτοῦ ὡς λογικοῦ ὄντος καὶ ὡς πολίτου ἐλευθέρου, ἀναντιρρήτως ἐν, καὶ ἐκ τῶν κυριωτέρων μάλιστα, εἶναι ἡ μονομαχία.

Ἄφ' οἰασθῆποτε ἀπόψεως καὶ ἂν ἐξετάσῃτε τὸ εἰδεχθὲς τοῦτο ἔθιμον, θὰ τὸ εὗρητε οὐ μόνον παράλογον ἀλλὰ καὶ ἐξυβριστικὸν τῆς πατρίδος σας καὶ ἐπομένως τῆς τιμῆς καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ σας. Εἶναι παράλογον, διότι ἐπαγγέλλεται νὰ λύσῃ ὀρθὴν διαφορὰν προσβολῆς τῆς τιμῆς οὐχὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ δεξιωτέρου εἰς τὰ ὄπλα, τοῦ ἐκ φύσεως ψυχραιμοτέρου ἢ ἀνδρείοτέρου ἢ τέλος καὶ διὰ τῆς τύχης. Μὲ ἐξυβρίσας ἀδίκως ; Ἐχω κοινωνικὴν ὑποχρέωσιν νὰ σὲ προκαλέσω εἰς μονομαχίαν ἐπὶ κινδύνῳ νὰ περιφρονηθῶ ὑπὸ τῆς κοινωνίας ὡς ἀνάνδρος. Ἐὰν σὲ τραυματίσω ἢ σὲ φονεύσω, ἡ κοινωνία καὶ ἐγὼ ἰκανοποιούμεθα, ἀδιάφορον ἂν ὁ τραυματισμὸς ἢ ὁ φόνος ἦναι δυσανάλογος πρὸς τὴν ὕβριν ποιῆ. Ἐὰν ἐγὼ ὁ ἀδίκως ὑβρισθεὶς τραυματισθῶ ἢ φονευθῶ ὑπὸ σοῦ, ἰκανοποιῶμαι ἀπέναντι τῆς κοινωνίας ὡς ἀνδρεῖος χωρὶς σὺ νὰ πάθῃς τίποτε καὶ δὲν θεωρεῖσαι πλέον οὔτε ὡς ὑβριστῆς οὔτε ὡς φονεὺς. Τὸ πρᾶγμα ἐτελείωσεν ὡς ἔπρεπεν. Ἡ τιμὴ ἀποκατέστη, ἡ κοινωνία ἰκανοποιήθη καὶ ἀνέπνευσε.

Κατὰ τοιαύτην λογικὴν ἐὰν ἐγὼ μὲν εἶμαι φύσει δειλὸς ἀλλ' ἔντιμος ἄνθρωπος καὶ δὲν ἤξεύρω νὰ χειρίζωμαι τὰ ὄπλα, σὺ δὲ ὁ ἀδίκως ὑβρίσας με εἶσαι θρασύς καὶ δεινὸς σκοπευτῆς, ἀνάγκη πᾶσα νὰ τραυματισθῶ ἢ νὰ φονευθῶ ὑπὸ σοῦ ὅπως μάθω ἄλλοτε νὰ μὴ ὑβρίζωμαι ! Κατὰ τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἔθιμον κοινωνίας ὁ

ποτιθειμένης λογικῆς, εἰς ἐμὲ τὸν ἀδίκως ὑβρισθέντα δὲν ἀρκεῖ ὅτι ἐξυβρίσθην, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ τραυματισθῶ ἐὰν δὲν θέλω νὰ ἦμαι ἄξιος περιφρονήσεως!

Ἐπὶ ἤρξεν ἐποχὴ, ὡς γνωστόν, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ αὐταὶ αἰαστικάαι διαφοραὶ ἐλύοντο διὰ μονομαχίας.

Σοὶ ἐδάνεισα χιλίας δραχμάς καὶ ἀρνεῖσαι νὰ μοὶ τὰς πληρώσης ἢ μοῦ ἤσπασας τὴν κατοχὴν τοῦ ἀγροῦ μου καὶ λέγεις ὅτι εἶσαι κύριος αὐτοῦ ἢ μονομαχία ἔλυε τὴν διαφορὰν. Ἐὰν μ' ἐφόνευες, ἔλανα τὴν δίκην καὶ δὲν ἦμην πλέον δανειστής σου οὔτε κύριος τοῦ ἀγροῦ ἐὰν ἐγὼ ἐνίκων, ὄφειλες νὰ μοὶ πληρώσης τὸ χρέος σου ἢ νὰ μοὶ ἀποδώσης τὸν ἀγρόν. Εἰπέτε μοι παρακαλῶ, κατὰ τί διαφέρει τοῦτο ἀπὸ τὰς μονομαχίας δύο σκύλων, οἵτινες μάχονται ἐπὶ πεζοδρομίῳ πρὸς κυρίευσιν ἐνὸς κοκκάλου;

Σήμερον ἡ μονομαχία, καταργηθεῖσα διὰ τὰς ἀστικές διαφοράς, περιωρίσθη εἰς μόνας τὰς ποινικὰς καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἀφορώσας τὰς προσβολὰς τῆς τιμῆς. Δὲν ἀπώλεσε δηλ. τὸν παράλογον καὶ κτηνώδη αὐτῆς χαρακτήρα, τῆς διεκδικήσεως τοῦ δικαίου διὰ τῆς πυγμῆς ἢ διὰ τῶν ὄπλων. Πάντοτε πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ κτηνώδους πράγματος, τῆς ἀνακτήσεως τοῦ ἀφαιρηθέντος ἢ προσβληθέντος δικαιώματος, διὰ τῆς βίας τοῦ ἰσχυροτέρου ἢ τῆς περὶ τὰ ὄπλα δεξιότητος τοῦ ἐπιτηδειοτέρου τῶν διαφερομένων, με μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι κατὰ τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἐποχὴν τὸ διεκδικούμενον πρᾶγμα ἦτοι τὸ κοκκάλον τῶν δύο σκύλων ἢ δυνατό νὰ ἦναι εἴτε ἀγρός εἴτε χρέος χρηματικὸν εἴτε οἰκογενειακὴ ἢ προσωπικὴ τιμὴ, ἐνῶ σήμερον περιωρίσθη εἰς μόνον τὸ τελευταῖον.

Ἐὰν θελήσῃ τις νὰ ἐξετάσῃ καθ' αὐτὸ τὴν ἀρχικὴν πηγὴν τοῦ αἰσχροῦ τούτου διὰ τὸν πολιτισμὸν ἐθίμου, θά τὴν εὖρα ἐν αὐτῷ τῷ ἐνστικτῷ παντὸς ζώου. Εἶναι τῶντι φυσικώτατον νὰ ἐξοργίσῃτε τὸν λέοντα ἢ τὴν τίγριν ἢ τὸν ταῦρον ἢ τὸν ἄγριον ἄνθρωπον νύσσοντες π. χ. αὐτοὺς δι' ἐνὸς ὀξεῖος ὄργανου. Ἡ ἀλγηδὼν τὴν ὁποίαν τότε τὸ ζῶον αἰσθάνεται, ἐξεγείρει ἐν αὐτῷ ὄρμην πρὸς ἄμυναν καὶ ἐφορμᾶ ἐναντίον σας ὅπως ἀποδώσῃ κακὸν ἀντὶ τοῦ κακοῦ. Εἶναι τὸ ἐνστικτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως τὸ ἀκούσιον καὶ τὸ φυσικώτατον ἄρα καὶ λίαν λογικόν. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἐὰν ἄνθρωπός τις σᾶς ραπίσῃ καθ' ὁδόν, φυσικώτατον εἶναι νὰ ἐπιτεθῆτε ἀμέσως κατ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν ἀντιρραπίσῃτε ἢ καὶ δεινότερον μάλιστα κακὸν νὰ τῷ ἀντεπαγάγητε. Καὶ ἰδοὺ ἡ μονομαχία ἐν τῇ ἀρχηγόνῳ αὐτῆς καὶ φυσικῇ μορφῇ. Εἴτε ἐκδίκησιν εἴτε ἄμυναν κατὰ τῆς ἀδίκου προσβολῆς ὀνομάσῃτε τοῦτο, εἶναι ἀδιάφορον. Ἀμφότερα κεῖνται ἐν τῷ δικαίῳ τῆς ἀκαριαίως ἐξεγερθείσης φυσικῆς ἀγανακτήσεως.

Ἄλλ' ἢ ἀντεπίθεσις αὐτῆ, ἡ φυσικωτάτη καὶ λογικωτάτη κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς ἀδίκου προσβολῆς καὶ τὴν ὁποῖαν ἄλλως τε καὶ ὁ νόμος καταλείπει ἀτιμώρητον διὰ τοῦ συμφητισμοῦ ἐντὸς ὠρισμένων ὁρίων, καθίσταται παράλογος καὶ ἐγκληματικὴ ὅταν μεσολαβήσῃ χρόνος τις ἀπὸ τῆς ἀδίκου ἐπιθέσεως, διότι οἱ μὲν ὅροι τῆς δικαίας ἀμύνης ἐξέλιπον πλέον, ἀπομένει δὲ μόνος ὁ σκοπὸς τῆς ἐκδικήσεως, τὴν ὁποῖαν ὁ νόμος καὶ ἡ λογικὴ ἀρνεῖται εἰς τὸ ἄτομον.

Παραβάλλετε τώρα τὴν μονομαχίαν, οἷαν διέπλασεν αὐτὴν σήμερον τὸ ἔθιμον, πρὸς τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς μορφήν τῆς ἐνστικτοῦ ἀμύνης καὶ θὰ κατανοήσητε τὸ τραγικῶς γελοῖον αὐτῆς.

Τὰ πάντα ἐν αὐτῇ ἐτέθησαν ὑπὸ κανόνας τοιοῦτους, ὥστε ἀποβαίνουν τόσῳ μᾶλλον παράλογοι ὅσῳ τυπικώτεροι καὶ λεπτομερέστεροι παρίστανται. Ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν ἐπισκεπτηρίων, ἡ ἐκλογὴ τῶν ὄπλων, ἡ συνεργασία τῶν μαρτύρων, ἡ τοποθέτησις τῶν ἀντιπάλων, ὁ χαιρετισμὸς αὐτῶν, ἡ προσπεποιημένη ὑπ' αὐτῶν ψυχραιμία, ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ τύποι τῆς ἔθιμοτυπίας οἱ περιβάλλοντες τὸ ἐγκλημα οὕτως εἰπεῖν διὰ δαντελλῶν, ἐνῶ ὑποκάτω αὐτῶν κρύπεται τὸ κτηνῶδες ἐνστικτον τῆς ἐπιβαλλομένης ἐκδικήσεως τοῦ ἐνὸς καὶ τῆς ἐξηναγκασμένης καὶ προπαρσκευασμένης ἀμύνης τοῦ ἄλλου, πάντα ταῦτα παριστῶσι τὴν γελοῖαν εἰκόνα δύο πετεινῶν, τοὺς ὁποῖους ἐνδύουσι πολυτελῶς ὅπως παραστήσωσιν ἀλεκτορομαχίαν ἵνα διασκεδάσῃ ἡ ἔντιμος τοῦ θεάτρου ὀμήγουρις. Ἐδῶ πλέον δὲν βράζει πάθος ζωντανὸν ἀπρομελέτητον συγκλονίζον τὴν ψυχὴν καὶ δικαιολογοῦν ὁπωσδήποτε μίαν πάλην λογικῶν ὄντων, ἐν καταστάσει ἀκαταλογίστου. Πρόκειται περὶ ψυχρᾶς προμελέτης ἐσκευασμένου φόνου μετὰ προπαρσκευασμένης ἀμύνης. Δὲν πρόκειται ν' ἀποδοθῇ ἢ νὰ θριαμβεύσῃ τὸ δίκαιον κατὰ τοῦ ἀδίκου. Πρόκειται στοιχείημα τυχηρὸν, τίνα θὰ εὐνοήσῃ ἡ τύχη, ποῖος ἐκ τῶν δύο ἀντιπάλων σκοπεύει καλλίτερον. Οἱ δύο ἀλέκτορες πρέπει νὰ μονομαχήσωσι θεατρικῶς ἐνώπιον τῶν μαρτύρων καὶ ἡ ἀνδρεία των θὰ ἐξαλείψῃ τὴν ὕβριν. Ὁ ἀτίμως ἐξυβρίσας θὰ καταστῇ ἔντιμος ἄνθρωπος ἐὰν ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν του ἐνοπλῶς ἀπέναντι τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀδικηθέντος, ὁ δὲ ὕβρισθεὶς θ' ἀνακτήσῃ τὴν τιμὴν του ἐὰν προτείνῃ τὸ στήθος του εἰς τὸ πιστόλιον τοῦ ὕβριστοῦ.

Τὸ παράλογον τοῦτο κοινωνικὸν ἐξάμβλωμα δύο πράγματα ἐν ἑαυτῷ συμπλέκει καὶ συναπαρτίζει : τὴν αὐτοκτονίαν καὶ τὴν ἀνθρωποκτονίαν. Ἀμφοτέρω ἐγκληματικά, ἀμφοτέρω ἐναντία τῆς ἀνθρωπίνης τιμῆς. Διότι ὁ ἐκουσίως καὶ κατὰ σύμβασιν ἐκτιθέμενος εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ φονευθῇ ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου του

καὶ συνάμα ἐπιτιθέμενος κατ' αὐτοῦ ἐνόπλιος, κυρίως μὲν σκοπεῖ νὰ φονεύσῃ ἢ τραυματίσῃ αὐτὸν, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἀποδέχεται νὰ τραυματισθῇ ἢ φονευθῇ ὑπ' ἐκείνου. Καὶ πρᾶγμα παράδοξον! Ἐκ τῶν δύο τούτων ἐγκληματικῶν προθέσεων παράγεται κατὰ τὴν ἀποτρόπαιον ταύτην κοινωνικὴν πρόληψιν ἡ ἱκανοποίησις τῆς τιμῆς!

Καὶ τί ἄλλο εἶναι ὁ πόλεμος δύο κρατῶν, λέγουσιν οἱ τολμῶντες ἀκόμη νὰ ὑποστηρίζωσι τὴν μονομαχίαν, τί ἄλλο εἶναι ἡ μονομαχία δηλ. ἀνθρωποκτονία μετ' αὐτοκτονίας;

Ἄλλὰ πρέπει νὰ χάσῃ τις πρότερον καὶ τὸ τελευταῖον μόριον τοῦ ἐγκεφάλου του ὅπως παραλληλίσῃ τὰ δύο ταῦτα ὅπως ἀντίθετα πρᾶγματα, τὴν μονομαχίαν δύο πολιτῶν καὶ τὸν πόλεμον δύο κρατῶν.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι ὁ πόλεμος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἀποτελεῖ κακόν, ὅπερ τὰ πολιτισμένα κράτη πάσῃ δυνάμει ἀποφεύγουσιν, οἱ ὄροι καὶ οἱ λόγοι τοῦ πολέμου οὐδεμίαν ἀναλογίαν παριστῶσι πρὸς τὴν μονομαχίαν.

Τὰ κράτη δὲν ὑπόκεινται εἰς νόμους κοινούς ἀπαγορεύοντας αὐτοῖς τὴν διὰ τῶν ὄπλων λύσιν τῶν διαφορῶν των καὶ προστατεύοντας ἄλλως τὰ δικαιώματα αὐτῶν. Ὁμοιάζουσι πρὸς δύο ἀνθρώπους πρωτογενεῖς συναντωμένους ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἔνθα ἐπικρατεῖ τοῦ ἰσχυροτέρου τὸ δίκαιον. Δικαστὴς καὶ νόμος ὑπέρτερος αὐτῶν δὲν ὑπάρχει, ἐπομένως τὸ ἀδίκημα τοῦ ἐνός πρὸς τὸ ἄλλο κράτος δὲν δύναται ἄλλως ν' ἀρθῇ εἰμὴ διὰ τῆς βίας τοῦ ἰσχυροτέρου. Καὶ ὁ πόλεμος κυρίως εἰπεῖν δὲν αἶρει τὸ ἀδίκημα, καθὼς δὲν ἐξίλεσθαι τὸ δίκαιον ἢ πάλιν μεταξὺ δύο θηρίων, διότι καὶ ἂν ἐκ περιστάσεως κατισχύσῃ τὸ ἀδικηθέν, ἡ νίκη του δὲν ἀποτελεῖ θρίαμβον τοῦ δικαίου καθ' ὅσον δὲν εἶναι ἀποτελεσμα αὐτοῦ ἀλλὰ τῆς τέχνης τοῦ πολέμου. Καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ὁ πόλεμος ἐφ' ὅσον προβαίνει ὁ πολιτισμὸς κατὰ τοσοῦτο θεωρεῖται ἀνάξιον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ μέσον πρὸς λύσιν τῶν διεθνῶν διαφορῶν.

Ἄλλὰ δύο ἄνθρωποι λογικοί, δύο πολιτῆαι κράτους πεπολιτισμένου ἔχοντος νόμους καὶ ἀρχὰς ἀπονεμούσας προστασίαν εἰς τὸ προσβληθέν δίκαιον, νὰ ἐκστρατεύωσι κατ' ἀλλήλων ἔνοπλοι πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς τιμῆς των καὶ κοινωνία ἀπαιτούσα πόλεμον τοιοῦτον ἐν τοῖς σπλάγγχοις τῆς, ἀποτελοῦσι τῇ ἀληθείᾳ εἰκόνα γελοῖως οἰκτράν.

Εἶπον ὅτι ἡ μονομαχία δὲν εἶναι μόνον παράλογος ἀλλὰ καὶ ἐξυβριστικὴ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἀληθοῦς τιμῆς. Καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι τῶντι προφανεῖς. Ὁ μονομαχῶν προσβάλλει τὴν πατρίδα

του σκεπτόμενος ὅτι οἱ νόμοι ἢ ἡ δικαιοσύνη αὐτῆς εἶναι ἀτελεῖς καὶ δὲν ἰκανοποιοῦσιν αὐτὸν ἐπαρκῶς διὰ ποινῆς ἀναλόγου καὶ ταχείας ἢ ὅτι πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ποινῆς πρέπει νὰ ἐκτυλιχθῶσι δημοσίᾳ ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων αἱ κατὰ τῆς οἰκογενειακῆς ἢ τῆς ἀτομικῆς τιμῆς προσβολαὶ καὶ νὰ κορροσθῇ ἡ περιέργεια τοῦ ἀκροατηρίου διὰ τοιοῦτου θαύματος ἢ ἀκροάματος, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ ὑβριστῆς θὰ ἠδύνατο ἀπολογούμενος νὰ σωρεῦσθαι καὶ ἄλλας ὑβρεῖς κατὰ τοῦ ἀδικηθέντος ἀτιμωρηταί.

Τί ἄλλο ἀποδεικνύουσι τὰ δικαιολογήματα ταῦτα ἢ ἀνταρσίαν κατὰ τῶν νόμων καὶ περιφρόνησιν τῆς δικαιοσύνης τῆς πατρίδος σου; Ἐὰν οἱ νόμοι εἶναι ἀτελεῖς, ἡ Πολιτεία ὀφείλει καὶ δύναται νὰ τοὺς μεταβάλῃ, νὰ τοὺς συμπληρώσῃ. Ἐὰν ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται κακῶς, τὸ Κράτος ὀφείλει καὶ δύναται νὰ τὴν ἀνορθώσῃ καὶ νὰ τὴν διευθύνῃ σκοπιμώτερον. Σὺ ὅμως ἐπικρίνων τοὺς νόμους καὶ τοὺς δικαστὰς σου κατὰ τὴν ἰδίαν σου αὐθαίρετον κρίσιν, καὶ ἀποφασίζων νὰ τοὺς ἀντικαταστήσῃς διὰ τῆς ἰδίας σου θελήσεως, ἀντιποιεῖσαι ξένην ἐξουσίαν, καὶ τιθέμενος ὑπὲρ ἄνω τῶν νόμων ἐστρατεύεις κατ' αὐτῶν ἐνόπλιως, σὺ ὁ πολίτης, ὁ ὀρκισθεὶς πρὸς αὐτοὺς ὑποταγῆν. Καὶ πράττεις ταῦτο οὐχὶ ὅπως προστατεύσῃς τοῦλάχιστον ἄλλον τινὰ ἀδικούμενον, ἀλλ' ἐξ ἐγωΐσμου τοῦ χειροτέρου εἶδους ὅπως ἐκδικήσῃς σεαυτὸν. Κτυπᾷς διὰ τοῦ πελέκεως τοῦ ἐγωΐσμου σου ἵνα καταρρίψῃς τὸ βῆθρον τὸ ὑποστηρίζον τὴν ὅλην πολιτείαν, ἐφ' οὗ τὸ ἔθνος σου ἔχει στήσει τὴν εὐημερίαν του. Εἶναι ὡς νὰ λέγῃς πρὸς τοὺς συμπολίτας σου: — «Μωροὶ σεῖς οἱ πειθόμενοι εἰς τοιοῦτους νόμους καὶ σεβόμενοι τὴν δικαιοσύνην! Ἐγὼ τοὺς ραπίζω καὶ τοὺς περιφρονῶ. Ὅστις δὲν εἶναι ἡλίθιος, ἄς ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμά μου!»

Ἡ τοιαύτη ἀσέβεια εἶναι προφανῆς πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τοὺς νόμους ἐπιπορκία. Ἄνθρωπος δ' ἐπιπορκῶν καὶ μάλιστα ἐξ ἐγωΐσμου δὲν εἶναι τίμιος ἄνθρωπος. Καὶ ἰδοὺ διατί εἶπον ὅτι ἡ μονομαχία ἀποτελεῖ καὶ κατὰ τῆς τιμῆς ἐξύβρισιν, αὐτὴ ἣτις ἐπαγγέλλεται τὴν ἀνόρθωσιν τῆς τιμῆς, τὴν ὅποιαν παραβιάζει!

Καὶ ἐὰν δὲν ἀρχοῦσι ταῦτα πρὸς στηλίτευσιν τοῦ ἀπαισίου τούτου πράγματος, ἐπικαλοῦμαι τὴν πρὸς αὐτὸ λαμπρῶς ἐκδηλωθεῖσαν ἀποστροφὴν ἑνὸς τῶν μεγαλειότερων φιλοσόφων τῆς Γαλλίας, τοῦ Ρουσσώ, ὅστις λέγει:

«Πρόσεξον, πρὸς Θεοῦ, μὴ συγχύσῃς τὸ ἱερὸν ὄνομα τῆς τιμῆς μὲ τὴν θηριώδη πρόληψιν, ἣτις θέτει πᾶσαν ἀρετὴν πρὸ τῆς αἰχμῆς τοῦ ξίφους δημιουργοῦσα μόνον ἀνδρείους κακούργους.

«Καὶ τί εἶναι ἡ πρόληψις αὕτη; Ἡ παραλογωτέρα καὶ ἡ

μᾶλλον βάρβαρος ἰδέα ἐξ ὄλων ὅσαι εἰσῆλθον μέχρι τοῦδε εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα· ὅτι δηλ. πάντα τὰ κοινωνικά καθήκοντα ἀντικαθίστανται διὰ τῆς ἀνδρείας· ὅτι ὁ πανοῦργος, ὁ ἀπατεῶν, ὁ συκοφάντης παύει νὰ ᾔηται τοιοῦτος καὶ γίνεται πολιτισμένος καὶ εὐγενῆς τοὺς τρόπους ἀρκεῖ μόνον νὰ ἤξερῃ νὰ μονομαχῇ. "Ὅτι τὸ ψεῦδος διὰ τῆς μονομαχίας γίνεται ἀλήθεια, ἡ κλοπὴ νομιμοποιεῖται, ἡ ἀπιστία καθίσταται ἐντιμος καὶ ἀξιέπαινος πράξις εὐθὺς ὡς ὑποστηρίζεται διὰ τοῦ ξίφους καὶ ὅτι δὲν ἀδικεῖ τις κάθενά ἀρκεῖ νὰ τὸν φονεύσῃ. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλο τι εἶδος αὐτοῦ τοῦ πράγματος κατὰ τὸ ὅποιον ἡ ὑψηλὴ ἀνατροφή ἐνοῦται μετὰ τῆς θηριωδίας, ὅταν δηλ. μονομαχοῦν μέχρι πρῶτου αἵματος! Πρώτου αἵματος! Παναγία μου! Καὶ τί θέλεις νὰ τὸ κάμῃς αὐτὸ τὸ πρῶτον αἷμα, ἄγριον θηρίον; Μήπως θέλεις νὰ τὸ ροφήσῃς;

αὐδεὶς τῶν ἀνδρειοτέρων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος ἐσκέφθη ποτὲ νὰ ἐκδικήσῃ προσωπικὴν ὕβριν διὰ μονομαχίας. Μήπως ἔστειλέ ποτε ὁ Καῖσαρ τὸ ἐπισκεπτῆριόν του εἰς τὸν Κάτωνα, ἢ ὁ Πομπήιος εἰς τὸν Καῖσαρα, καίτοι τοσάκις ὁ εἰς προσέβαλε τὸν ἄλλον; Μήπως ἠτιμᾶσθη ὁ μεγαλειότερος τῆς Ἑλλάδος στρατηγὸς διότι ἀφῆκε νὰ τὸν ἀπειλήσωσι διὰ ράβδου; Θὰ μοῦ εἰπῆτε: ἄλλοι καιροὶ τότε, ἄλλα ἔθη. Τὸ γνωρίζω. Ἀλλὰ μήπως ὅλα τὰ ἔθιμα εἶναι καλὰ καὶ δὲν πρέπει νὰ τολμᾷ τις νὰ ἐξετάσῃ ἂν τὰ ἔθιμα ἐποχῆς τινος ᾔηται σύμφωνα πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἀκραίφνουσ τιμῆς; "Ὁχι. Ἡ ἀληθὴς τιμὴ εἶναι μία καὶ ἀναλλοίωτος πάντοτε καὶ δὲν ἐξαρτᾶται οὔτε ἀπὸ τὸν τόπον οὔτε ἀπὸ τὰς προλήψεις. Ἐχει τὴν πηγὴν τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ δικαίου ἀνθρώπου καὶ ἐν τῷ ἀπαραγράπτῳ νόμῳ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ. Ἐὰν οἱ μᾶλλον πεφωτισμένοι, οἱ ἀνδρειότεροι καὶ οἱ ἐναρετώτεροι τῆς γῆς λαοὶ ἠγνόουν τὴν μονομαχίαν, βεβαίως ἔπεται ὅτι αὐτὴ δὲν εἶναι θεσμὸς τῆς τιμῆς, ἀλλὰ συνθήκη βάρβαρος καὶ ἀποτρόπαιος ἀξία τῆς ἀγρίας αὐτῆς καταγωγῆς. Τί θὰ κάμῃ, παρακαλῶ, ὁ τίμιος ἄνθρωπος εἰς χώρας ἐνθα ἐπικρατεῖ διάφορον ἔθιμον ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν, ἐὰν πρὸς στιγμὴν ὑποθέσωμεν ὅτι πρέπει ν' ἀκολουθῇ τις πάντοτε τὸ ἔθιμον; Ἐν Μεσσηνίᾳ π.χ. ἢ ἐν Νεαπόλει πρέπει νὰ ἐνεδρεύσῃ τὸν ἀντίπαλόν του εἰς τὴν γωνίαν τῆς ἐδοῦ καὶ νὰ τὸν μαχαιρώσῃ ἐκ τῶν ὀπισθεν; Αὐτὸ ὀνομάζεται γενναϊότης εἰς τὰς πόλεις ταύτας καὶ δὲν ἀποτελεῖ τιμὴν τὸ νὰ φονευθῇ τις ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ του ἀλλὰ τὸ νὰ τὸν φονεύσῃ αὐτὸς ὁ ἴδιος.

«Ὁ ἐντιμος ἄνθρωπος, ὁ διανύσας ἄσπιλον τὸν βίον καὶ οὐδέποτε διαπράξας ἔργον ἀνανδρίας, αὐτὸς δὲν θὰ μολύνῃ ποτὲ τὴν

χειρά του δι' ἀνθρωποκτονίας καὶ τοῦτο θὰ κοσμήῃ ἔτι μᾶλλον τὴν τιμὴν του. Πρόθυμος πάντοτε νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του, νὰ προστατεύσῃ τοὺς ἀδυνάτους καὶ ὑπερασπίζηται τιμίως τοὺς προσφιλεῖς αὐτῷ καὶ μὲ θυσίαν τοῦ ἰδίου του αἵματος, ἐνεργεῖ ἀείποτε μετὰ τῆς ἀκλονήτου ἐκείνης πεποιθήσεως καὶ εὐσταθείας, ἣτις εἰς μόνην τὴν ἀληθῆ ἀνδρείαν προσιδιάζει. Πεποιθὼς εἰς τὴν συνειδήσιν αὐτοῦ βαδίζει φέρων ὑψηλὰ τὸ μέτωπον καὶ οὔτε φεύγει οὔτε ἀναζητεῖ τὸν ἐχθρόν του. Δὲν φοβεῖται τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ τὸ ἔγκλημα.

«Οἱ ἀμφιβόλου εἰλικρινεῖας ἄνθρωποι καὶ οἱ πρόθυμοι νὰ προκαλῶσι τοὺς ἄλλους εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄνθρωποι ἐστερημένοι τιμῆς, οἵτινες φοβούμενοι μήπως δημοσίᾳ ἐκδηλώσωσι πρὸς αὐτοὺς οἱ ἄλλοι τὴν περιφρόνησιν των, πειρῶνται νὰ καλύψωσι τὴν ἀτιμίαν τοῦ βίου των διὰ τοιούτων ἐπεισοδίων δῆθεν τιμῆς.

«Ἡ ἀληθῆς ἀνδρεία ἔχει μείζονα σταθερότητα καὶ ὀλιγωτέραν σπουδὴν. Ὁ ἐντιμὸς ἄνθρωπος φέρει αὐτὴν μεθ' ἑαυτοῦ πανταχοῦ καὶ πάντοτε : εἰς τὰς μάχας, εἰς τὰς συναναστροφάς, ὑπὲρ τῶν ἀπάντων καὶ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Φέρει αὐτὴν καὶ ἐπ' αὐτῆς ἀκόμη τῆς κλίνης τοῦ ἀντιτάσσων αὐτὴν κατὰ τῶν ἀληθόνων καὶ κατὰ τοῦ θανάτου. Ἡ ἐμπνεύουσα τὴν ἀνδρείαν ψυχικὴ δύναμις θαυμάζεται εἰς πάσας τὰς χώρας καὶ εἰς πᾶσαν ἐποχὴν. Ὑψοῖ τὴν ἀρετὴν ὑπεράνω τῶν γεγονότων καὶ τῶν ἐθίμων καὶ οὐκ οὐκ συνίσταται εἰς τὸ μάχεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ μὴ φοβεῖσθαι.»

Τί θὰ ἔλεγεν ἄρα γε ὁ μέγας ἐκ Γενεύης φιλόσοφος, εἰς τὴν ἡδύνατο τότε νὰ μαντεύσῃ ὅτι μετὰ τινα ἔτη καὶ ὀλίγα χιλιόμετρα μακρὰν τοῦ τόπου ἐνθα ὁ Εὐρυβιάδης ὕψωσε τὴν ῥάβδον του κατὰ τοῦ Θεμιστοκλέους χωρὶς νὰ λάβῃ τὸ ἐπισκεπτήριόν του, κυβερνῆται καὶ νομοθετῆται τῆς Ἑλλάδος ἐμελλον νὰ συναντῶνται κρούφα μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χειράς κατ' ἀλλήλων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ΤΙΜΗΣ ;

ΙΩ. Γ. ΦΡΑΓΚΙΑΣ

Εἰς ἀρειμάνιον μονομάχον

ΕΘΑΥΜΑΣΑ τὸ θάρρος σου κατὰ τοῦ ἀντιπάλου . . .

καὶ τὰ γερὰ τὰ δόντια σου ἐθαύμασα ἐξ ἄλλου !

Ἐπῆγες μὲ ἀπόρασιν νὰ φῶ τὸν ὕβριστή σου,

καὶ ἕνα τ ρ α π ἔ ζ ῖ τοῦραγος πρὸς χάριν . . . τῆς τιμῆς σου !

ΣΑΤΑΝΑΣ